norden

Nordiska ministerrådet

Ved Stranden 18
DK-1061 København K

www.norden.org

NORDISKE ARBEJDSPAPIRER

N O R D I S K A A R B E T S P A P P E R

Bruk och förvaltning av de nordiska havsområdena – i dag och i morgon

Resultat och rekommendationer från en workshop om
havsplanering, Tórshavn, Färöarna, 14–16 november 2011

*Sverker Evans, ordförande AEG, Havs- och vattenmyndigheten, Sverige.
Andrea Morf, AEG:s Nätverk för havsmiljöförvaltning och -planering,
Havsmiljöinstitutet Sverige. Mats Ekenger, Nordiska ministerrådets sekretariat*

NA2012:901

<http://dx.doi.org/10.6027/NA2012-901>

Detta arbetspapper är utgivet med finansiellt stöd från
Nordiska ministerrådet. Innehållet i arbetspappret
avspeglar inte nödvändigtvis Nordiska ministerrådets
synpunkter, åsikter eller anbefallningar.

Bruk och förvaltning av de nordiska havsområdena – i dag och i morgon

Resultat och rekommendationer från en workshop om havsplanering,
Tórshavn, Färöarna, 14-16 november 2011

Redaktörer:

Sverker Evans, ordförande AEG, Havs- och vattenmyndigheten, Sverige

Andrea Morf, AEG:s havsplanerarnätverk, Havsmiljöinstitutet, Sverige

Mats Ekenger, Nordiska ministerrådets sekretariat

*Foto: Ingi Sørensen, Marin undervattensmiljö på Färöarna.
För fler bilder: besök Ingis öppna profil på Facebook.*

FÖRORD

De ökande anspråken på havens användning för olika ändamål kräver en sektorsövergripande planering. *Maritim områdesplanering* (maritime spatial planning, MSP) eller kortare *havsplanering* är ett verktyg för att säkra en rationell användning av havet, ge underlag för att pröva anspråken från olika bruksformer och för att nå uppsatta miljömässiga, ekonomiska och sociala mål. *Ekosystemansatsperspektivet* anger de ekologiska begränsningar inom vilka olika verksamheter kan verka. Det innebär att avvägningar mellan brukande och skydd måste ske inom ramen för vad ekosystemet långsiktigt kan bära. En *ekosystemansatsbaserad planering* syftar till att få en effektiv förvaltning av havet och minimera de negativa påverkningarna av olika bruksformer.

Som en del av detta uppdrag genomförde en arbetsgrupp under AEG en workshop i Tórshavn, Färöarna, den 15 – 16 november 2011. Workshopen *Brug og forvaltning af de nordiska havsområder – i dag og i morgen* samlade ca 70 representanter från nordiska planerings- och förvaltningsmyndigheter och de dominerande maritima sektorerna. Syftet var att diskutera hur maritim fysisk planering av havsresurserna kan användas som verktyg i en förvaltningsprocess baserad på ekosystemansatsen. Avsikten var också att öka samverkan och kommunikationen mellan nordiska experter och att på sikt realisera en gemensam förvaltningsstrategi för de nordiska havsområdena.

Workshopens fokus var på de stora västnordiska havsområdena där länder och självstyrande områden med små administrationer förvaltar vidsträckta hav som de är ytterst beroende av. Starka aktörer konkurrerar om havets resurser och havsmiljön är samtidigt satt under press av en pågående klimatförändring.

Denna rapport sammanfattar workshopens vision vad en nordisk ekosystemansatsbaserad havsplanering skulle kunna innehålla år 2030, ger en rad rekommendationer till NMRs miljöhandlingsprogram 2013-2018 och redovisar förslag till fortsatta aktiviteter för samordning och kompetensutveckling inom nordisk havsplanering.

Ett stort tack riktas till Jóhanna Olsen och Suni Petersen vid Umhvørvisstovan och till Ólavur í Geil Guttesen, LeGutt Events Management för ett väl arrangerat och genomfört möte i Tórshavn. Ett varmt tack riktas också till styrgruppen, till dem som bidragit till workshopens planering och innehåll och till alla dem som medverkat som presentatörer, gruppleadare och rapportörer.

Kári P. Höjgaard, minister med miljöansvar, öppningstal på workshoppen 'Bruk och förvaltning av de nordiska havsområdena - i dag och i morgon' i Nordens hus på Färöarna. Till höger på bilden kan ni även se Sverker Evans, Akvatiska Ekosystemgruppens ordförande. Foto: Sten Jerdenius.

*Foto: Ingi Sørensen, Marin undervattensmiljö på Färöarna.
För fler bilder: besök Ingis öppna profil på Facebook.*

SAMMANFATTNING

Problemställning

De nordiska havsområdena nyttjas i allt ökad utsträckning för sjöfart, fiske och havsbruk, utvinning av olja, gas och mineraler, alternativ energiproduktion och turism mm. Alla dessa verksamheter orsakar påfrestningar på havsmiljön och bidrar till konflikter mellan konkurrerande näringsintressen. De flesta kuststater har system för att reglera de olika verksamheterna men de används oftast sektorsvis. En planering behövs därför som kan hantera komplexa och sektorövergripande frågor med syftet att nå uppsatta ekologiska, ekonomiska och sociala mål, allt inom ramen för en långsiktigt uthållig utveckling. *Maritim områdesplanering* (maritime spatial planning, MSP) eller kortare *havsplanering* är ett viktigt instrument för att säkra en rationell användning av havet och ge underlag för att pröva anspråken på användningen av havet och behoven att skydda havets miljö och resurser. Havsplaneringen ska bidra till att förhindra/reducera konflikter mellan olika sektorsintressen och att etablera transparanta och ansvarskrävande beslutsmekanismer som tillåter en effektiv koordination och integration av olika sektorsintressen inklusive miljöhänsyn. Den fysiska planeringen av de nordiska havsområdena är i allmänhet svagt utvecklad. Undantaget är de norska förvaltningsplanerna för Barents hav och Lofoten som har gett goda erfarenheter för att kunna bestämma ramarna för befintliga och nya verksamheter i havet, underlätta samexistens och etablera en enhetlig och ekosystemansatsbaserad förvaltning.

Politiska ställningstaganden om maritim planering och förvaltning måste vila på vetenskapliga grunder. Komplexa problemområden som kräver ytterligare klarlägganden är värderingar av effekterna av klimatförändring och havsförsurning, analyser av sårbarhet och risker, kartläggning av mänskliga verksamheter i havet, värdesättning av ekosystemtjänster och bedömningar av kumulativa effekter och osäkerheter.

Syftet med workshopen

Workshopens syfte var att skapa en gemensam syn på förutsättningar och utvecklingstrender för havets miljö och dess användning, ge en vision hur en ekosystemansatsbaserad havsplanering kan se ut om 20 år och att utarbeta rekommendationer till NMR:s miljöhandlingsprogram 2013-2018. Fokus var på de stora västnordiska havsområdena där länder och självstyrande områden med små administrationer förvaltar vidsträckta hav.

Genomförande

Workshopen genomfördes dels som redovisningar av inviterade föredragshållare, dels som grupparbeten. Redovisningarna var avsedda att ge underlag för gruppdiskussionerna och var strukturerade i tre temaområden: (a) *bakgrund och förutsättningar för en ekosystemansatsbaserad maritim planläggning*, (b) *de maritima sektorernas resursutnyttjande i Nordatlanten* och (c) *verktyg och institutionella ramverk för att stödja en ekosystemansatsbaserad maritim planläggning*. Arbetsgrupperna fokuserade på fem frågeställningar:

1. Förvaltning av havets resurser genom havsplanering – ett samlat och gränsöverskridande perspektiv.
2. Ekosystemansatsbaserad havsplanering.
3. Verktyg och incitament för att genomföra en ekosystemansatsbaserad havsplanering.
4. Övervakning och uppföljning av ekosystemansatsbaserad havsplanering.
5. Insamling och hantering av kunskap för ekosystemansatsbaserad havsplanering.

Grupparbetena resulterade i en analys av situationen i dag, de viktigare utvecklingstendenserna för havsmiljön och bruket av havet och en vision hur en ekosystemansatsbaserad och adaptiv förvaltning av de nordiska havsområdena skulle kunna se ut år 2030. Ett antal förslag till åtgärder i det nordiska samarbetet föreslogs också för att nå visionen.

Slutsatser, vision och rekommendationer

Slutsatser

- Den pågående klimatförändringen, atmosfärens ökande koldioxidhalt och havets försurning ökar sårbarheten hos de marina ekosystemen och förändrar de framtida förutsättningarna att använda havet och dess resurser.
- Konflikterna kommer att öka mellan å ena sidan fiskerinäringen och behovet av en god havsmiljö och å andra sidan skeppsfarten och den havsbaserade olje- och gasutvinningen.
- De västnordiska ländernas och självstyrande områdenas stora beroende av fisket gör dem sårbara för förändringar av klimatet och föroreningar av havsmiljön. Alla aktiviteter i havet ska därför ta hänsyn till fisket – oljeutvinning och skeppstrafik kan ske i ett förorenat hav men inte fiske och akvakultur.
- Den ökande skeppstrafiken och exploateringen av olja, gas och mineraler skapar både möjligheter och risker. Det är nödvändigt att utveckla proaktiva planer och övervakningssystem som att inrätta segelrutter och övervakning av fartyg över en viss storlek och ökad beredskap för att bekämpa förorening från fartyg och installationer till havs.
- Havspanering är ett nödvändigt instrument för att samordna många olika aktiviteter till havs och måste få acceptans på den politiska nivån liksom hos sektorerna och allmänheten.
- Stora erfarenheter kan dras från det norska arbetet med ekosystemansatsbaserad havspanering som är en tvärsektoriell process som sammanställer och analyserar existerande kunskap om miljö, naturresurser, sektorsaktiviteter och samhällsekonomi mm. Detta ger underlag för en kunskapsbaserad planering och förvaltning, ett förbättrat samarbete mellan nationella sektorsmyndigheter och en vetenskaplig grundval för politiska beslut.

Vision 2030 för en ekosystemansatsbaserad havspanering

- Genom att dela erfarenheter och koordinera insatser har de nordiska länderna kommit långt i utvecklingen av en ekosystemansatsbaserad och sektorsintegrerad havspanering och förvaltning med gemensamma principer och rättningslinjer för ett hållbart bruk av havet och dess resurser.
- Planeringen och förvaltningen av de nordiska havsområden är kunskapsbaserad och utgår från mätbara mål som är väl förankrade i samhället.
- Havspaneringsprocessen utgör ett diskussions- och beslutsforum för alla intressenter och Norden är en förebild genom sin

användning av öppna samarbetsformer för maritim miljö- och resursplanering.

- År 2030 finns en samordnad, adaptiv och sektorsintegrerad maritim förvaltningsplan för hela Västnorden som gör att havsresurserna brukas på ett uthålligt och ekonomiskt bärkraftigt sätt och att kustsamhällena bevaras och utvecklas.

Rekommendationer

- Understöd utvecklingen av en nordisk tvärsektoriell och ekosystemansatsbaserad havsplaneringsprocess med gemensamma principer och rättningslinjer för att hållbart bruk av havet och dess resurser.
- Fördjupa samarbetet med Arktiska rådet, OSPAR, HELCOM, NEAFC och EU för att dels visa nyttan av ett tvärsektoriellt samarbete för att säkerställa de långsiktiga ekonomiska värdena av havets resurser och dels att bevara dessa värden genom att utveckla nordisk MSP-kompetens och genomföra planering och samarbete i praktiken.
- Ta fram underlagsinformation för maritima förvaltningsplaner i form av resursöversikter och sektorsaktiviteter och deras förväntade utveckling till 2030.
- Öka utvecklingsarbetet av TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity)/grön växt/värdesättning av ekosystemtjänster som ger underlag till ekosystemansatsbaserad förvaltning.
- Integrera förvaltningsplaner för marina skyddade områden (Marine Protected Areas, MPA:s) i planeringsprocessen.
- Vidareutveckla sårbarhetskriterier och kartläggningsmetoder för känsliga och värdefulla miljöer i havet och öka tillgängligheten av GIS-baserad information för förvaltningar och sektorer.
- Genomför en miljö- och resursöversikt för de västnordiska havsområdena som inkluderar effekter och trender och som ger underlag för havsplanering och förvaltning.
- Genomför en kostnads-nyttoanalys för Västnorden; vad vinner vi på att upprätta en integrerad havsplanläggning och förvaltning av Västnorden, vad kostar det och vilka är riskerna om planläggning och värdesättning av de kommersiella och icke kommersiella resurserna inte sker?
- Utarbeta gemensamma principer och rättningslinjer för en integrerad havspolitik som kan användas även om det ännu inte finns färdiga havsplaner eller förvaltningsplaner.
- Konkretisera och anpassa havsplanering och ekosystemansatsbegreppet till de västnordiska havsområdena och klargör sammanhang och skillnader gentemot marina skyddsområden.

- Planera och starta ett pilotprojekt för ett västnordiskt havsområde som undersöker synergier och konflikter mellan miljöskydd och fiske och hur de hanteras.
- Utöka samarbetet mellan länder och NMR:s arbetsgrupper inom kunskaps/data/metodområdena för att övervaka miljötillståndet och olika bruksformer till havs och för att utveckla planeringsteknik och förvaltningsmetoder. Västnordens behov bör få särskild uppmärksamhet.

Färöarna förfogar över en stor havsareal, 274.000 km², jämfört med sin landareal på 1.400 km²

INNEHÅLL

FÖRORD.....	3
SAMMANFATTNING.....	6
INLEDNING.....	13
Ett nordiskt sektorsövergripande initiativ för havsmiljön.....	13
Maritim områdesplanering – ett nödvändigt verktyg för havsförvaltning.....	15
En blick in i framtiden.....	16
Workshopens genomförande	17
Viktiga utgångspunkter för grupparbetena baserat på presentationerna.....	19
SYNTES.....	25
Utgångsläge och trender	25
Vision 2030 för en ekosystemansatsbaserad havsplanering.....	26
REKOMMENDATIONER.....	28
Till Ministerrådet och miljöhandlingsprogrammet	28
Till AEG för 2013 och framåt	29
Till det västnordiska samarbetet	31
APPENDIX.....	34
Rekommendationerna i överblick.....	34
Överblickstabeller: resultat från grupparbetet sorterade efter tema och arbetsgrupp	37

*Foto: Ingi Sørensen, Marin undervattensmiljö på Färöarna.
För fler bilder: besök Ingis öppna profil på Facebook.*

INLEDNING

Ett nordiskt sektorsövergripande initiativ för havsmiljön

Anspråken på användningen av haven ökar ständigt. Förutom de traditionella verksamheterna sjöfart och fiske exploateras havsområden i allt snabbare takt för olika syften - utvinning av energi och mineraler, odling av fisk och skaldjur, byggnation, turism i kustområden mm. - vilka bidrar till ökade påfrestningar på havsmiljön och orsakar konflikter mellan konkurrerande intressen. Vindkraftsetableringar till havs begränsar exempelvis sjöfartens framkomlighet och inkräktar på biologiskt skyddsvärda grundområden. Många kuststater strävar också efter att utvidga sina ekonomiska zoner när tillgångarna på olja, gas och fisk i de kustnära områdena sinar. Samtidigt ökar oron både bland allmänheten och bland de näringsverksamheter som är ekonomiskt beroende av havet för de negativa miljöeffekterna och kraven på att skydda havet mot olika ingrepp växer.

Miljöministrarna i de nordiska länderna och självstyrande områdena beslutade därför år 2008 att fördjupa sitt samarbete om de nordiska havsområdena. Syftet var att få en tydligare samordning av planering, skydd och förvaltning av ländernas havsområden som omfattar delar av Östersjön, Nordatlanten och Arktis. En ad hoc grupp utarbetade rapporten *"Nordiskt samarbete om planering och förvaltning av nordiska havsområden"* (TN 2010:504) och ministerrådets Akvatiska Ekosystemgrupp (AEG) fick uppdraget att stärka de nordiska ländernas samarbete för att skapa en ekosystemansatsbaserad och sektorintegrerad havsförvaltning. Det ingår nu som en prioriterad uppgift i arbetsgruppens program.

En arbetsgrupp under AEG planerade och genomförde en workshop i Tórshavn, Färöarna den 15 – 16 november 2011. Workshopen *"Brug og forvaltning af de nordiska havsområder – i dag og i morgen"* samlade ca 70 representanter från nordiska planerings- och förvaltningsmyndigheter och de maritima sektorerna. Syftet var att diskutera hur maritim fysisk planering av havsresurserna kan användas som verktyg i en förvalt-

ningsprocess baserad på ekosystemansatsen. Avsikten var också att öka samverkan och kommunikationen mellan nordiska experter och att starta en process för att på sikt realisera en gemensam förvaltningsstrategi för de nordiska havsområdena. Samråd mellan grannstater är viktigt för att få en gemensam bild av miljösituationen och villkoren för de maritima näringarna och för att stimulera till gemensam havsplanering.

Workshopens fokus var på de stora västnordiska havsområdena där länder och självstyrande områden med små administrationer förvaltar vidsträckta hav som de är ytterst beroende av.

Kustområdena i Norge, Island, Färöarna och Grönland är glest befolkade och kustsamhällenas existens är starkt beroende av de resurser som havet ger. Starka aktörer konkurrerar samtidigt om havets resurser och havsmiljön är satt under press av en pågående klimatförändring.

Nordatlanten har stora levande och icke levande resurser. Här återfinns flera av världens viktigaste fiskbestånd och en mängd marina däggdjur och havslevande fåglar. Fisket utgör en nyckelindustri för de västnordiska länderna och självstyrande områdena och fjordsystemen tillhandahåller goda möjligheter att etablera fiskodlingar. Havsområdet innehåller en stor del av världens kända olje- och gasförekomster och den norska olje- och gasindustrin till havs är en av de största i världen. De västnordiska havsområdena rymmer också stora naturvärden. Vidsträckta rev av djupvattenkoraller har påträffats vid kartläggningarna av de norska gas- och oljefyndigheterna. En stor andel av reven har förstörts genom bottentrålning efter djuplevande fiskbestånd. Norge var det första landet som år 1999 införde en lag för skydd av djupvattenkoraller och OSPAR arbetar för att öka skyddet av unika ekosystem längs den Mid-atlantiska centralryggen och runt isolerade undervattensberg.

Fiskeindustrins selektiva uttag av målarter och den fysiska påverkan på bottenmiljöerna genom trålning är de största negativa påverkningarna på ekosystemet. Svårnedbrytbara miljögifter från fjärran belägna föroreningskällor anrikas i näringsvävorna och utgör också ett hot mot miljön och människornas hälsa. De ökande halterna av växthusgaser orsakar stigande temperatur och minskande alkalinitet hos havsvattnet vilket sannolikt kommer att bidra till framtida förändringar av den storskaliga oceana cirkulationen, krympande havsismiljöer och förändrade strukturer hos det marina ekosystemet. Samtidigt ökar också riskerna för negativ miljöpåverkan när tidigare otillgängliga havsområden i de arktiska områdena av Nordatlanten öppnas för sjöfart, fiske och annan exploatering. En nordisk samsyn hur fysisk planering av havsresurserna

kan användas som ett instrument i en ekosystemansatsbaserad förvaltningsprocess är därför angeläget.

De konkreta målen med workshopen var att:

- skapa en gemensam syn på förutsättningar och utvecklingstrender för havets miljö och dess användning,
- skapa en vision hur ekosystemansatsbaserad havsplanering kan se ut år 2030,
- utarbeta konkreta rekommendationer till NMRs kommande miljöhandlingsprogram 2013-2018,
- ge förslag till fortsatta aktiviteter för samordning och kompetensutveckling inom nordisk havsplanering.

Maritim områdesplanering – ett nödvändigt verktyg för havsförvaltning

De flesta kuststater har system för att reglera sjöfart, fiske, energiproduktion och andra verksamheter men de används oftast sektorsvis. En planering behövs därför som kan hantera komplexa och sektorövergripande frågor med syftet att nå uppsatta ekologiska, ekonomiska och sociala mål, allt inom ramen för en långsiktigt uthållig utveckling. *Maritim områdesplanering* (maritime spatial planning, MSP) eller kortare *havsplanering* är ett verktyg för att säkra en rationell användning av havet och ge underlag för att pröva anspråken på olika bruksformer och behoven att skydda havets miljö och resurser. Havsplanering ska bidra till att förhindra/reducera konflikter mellan olika sektorsintressen och att skapa transparanta och ansvarskrävande beslutsmekanismer som tillåter en effektiv koordination och integration av olika sektorsintressen, inklusive miljöhänsyn. Havsplaneringen är avgörande för att skapa rättssäkerhet, förutsägbarhet och insyn. EU:s integrerade maritima politik anger också att planering är ett fundamentalt verktyg för att säkra en hållbar utveckling av havsområden och kustregioner.

Ekosystemansatsperspektivet ger de ekologiska ramarna inom vilka olika verksamheter kan verka. Det innebär att avvägningar mellan nyttjande och skydd ska ske inom ramen för vad ekosystemet långsiktigt tål. En *ekosystemansatsbaserad planering* syftar till att få en effektiv förvaltning av havet och minimera de negativa påverkningarna av olika bruksformer.

Planeringen är en ständigt pågående process som också ska vara adaptiv, dvs. förändringar ska kunna göras som grundas på tidigare erfarenheter och på ny kunskap. En god havsförvaltning baseras därför på en planeringsprocess som är föränderlig i både tid och rum. Planen ska ge vägledning för flera beslutsfattare som är ansvariga för olika samhällssektorer så att åtgärder kan ske på ett sammanvägt sätt för att tillgodose viktiga samhällsintressen. Exempel på sådana åtgärder är att inrätta fiskezoner och reglera fiskekapaciteten och styra sjöfarten till vissa områden, begränsa/förbjuda sandtäkt, utsläpp, militära övningar, fiskodlingar, inrätta skyddade områden etc. Den fysiska planeringen i kust- och havsområden måste ta hänsyn till områdets samtliga egenskaper såsom dess storlek, miljöns sårbarhet, intensiteten av olika verksamheter och administrativa och politiska strukturer. Ett mindre havsområde med många och intensiva användningsområden så som Östersjön kräver en mera detaljerad planeringsprocess än ett vidsträckt havsområde som Nordatlanten med mindre intensiva och mera geografiskt spridda aktiviteter

Havsplanering är ett nationellt ansvar och det är i första hand kuststaten som har möjlighet att styra verksamheterna i havet genom tillståndsgivning och olika skydds- och bevarandeåtgärder. Däremot får planeringen av den ekonomiska zonen, som inte är en del av ländernas territorium, inte medföra några inskränkningar av folkrätten eller havsrätten, så som rätten till fri sjöfart. I havsområden som inte täcks av ländernas ekonomiska zoner (the High Seas) finns det inga förutsättningar för individuella stater att genomföra havsplanering och en ändamålsenlig förvaltning av dessa områden kräver internationell samverkan. I Nordatlanten liksom i Östersjön har de nordiska länderna därför ett särskilt ansvar.

En blick in i framtiden

Planering är en framtidsytande verksamhet. Ett av workshopens syften var att blicka in i framtiden och skapa en vision om situationen i ett 20-årsperspektiv. Hur skulle det kunna se ut när de nordiska länderna och självstyrande områdena har lyckats att genomföra en ekosystemansatsbaserad och adaptiv förvaltning av de nordiska havsresurserna? Hur kan vi nå denna vision? För att komma dit behöver de nordiska länderna vara visionära men samtidigt konstruktiva för att överbrygga existerande blockeringar och en sektorsbunden politik.

Workshopens genomförande

Workshopen genomfördes på ett interaktivt sätt dels i form av presentationer av inviterade föredragshållare, dels som grupparbeten.

Presentationer

Workshopens presentationer var avsedda att ge underlag för gruppdiskussionerna och var strukturerade i tre temaområden:

- 1) Bakgrund och förutsättningar för en ekosystemansatsbaserad maritim planläggning,
- 2) De maritima sektorernas resursutnyttjande i Nordatlanten,
- 3) Verktyg och institutionella ramverk för att stödja en ekosystemansatsbaserad maritim planläggning.

Föredragshållarna var ombedda att svara på tre frågor:

- (a) Vilka är de viktigaste faktorerna som påverkar genomförandet av en fysisk planering i kust- och havsområden baserat på en ekosystemansatsbaserad förvaltningsstrategi? Hur ser det ut idag och hur långt borde vi ha nått år 2030?
- (b) Vilka är de viktigaste trenderna med avseende på miljösituationen och resursutnyttjandet? Vilka problem och möjligheter finns i förhållande till temaområdet?
- (c) Vilka osäkerheter finns som kan påverka slutsatserna i punkt (a) och (b)?

Föredragshållarnas redovisningar användes som underlag för arbetsgruppernas slutsatser och rekommendationer.

Grupparbeten

Fem arbetsgrupper diskuterade och sammanfattade var sin frågeställning:

Arbetsgrupp 1

Förvaltning av havets resurser genom havsplanering – samlat och gränsoverskridande perspektiv. Övergripande perspektiv på ramverk, mekanismer, kompetenser, ansvar, samordning och konflikthantering?

Arbetsgrupp 2

Ekosystemansatsbaserad havsplanering. Hur kan kopplingarna mellan marint ekosystemtänkande och havsplanering förbättras? Hur ska miljö- och resursskydd/förbättringar i stora havsområden åstadkommas? Hur ska ekosystemtanken föras in i förvaltningsprocessen?

Arbetsgrupp 3

Verktyg och incitament för att genomföra en ekosystemansatsbaserad havsplanering. Hur kan styrning av mänskligt beteende ske på ett effektivt sätt för att bevara och förvalta marina ekosystemfunktioner?

Arbetsgrupp 4

Övervakning och uppföljning av ekosystemansatsbaserad havsplanering. Hur bör ett system för miljöövervakning och havsmiljörelaterad samhällsanalys se ut i Norden?

Arbetsgrupp 5

Insamling och hantering av kunskap för ekosystemansatsbaserad havsplanering. Hur kan det nordiska samarbetet bidra till att forskning, metodutveckling och kunskapsintegration mellan natur- och samhällsvetenskap utvecklas? Osäkerheter och skalproblem i stora havsområden?

Varje arbetsgrupp hade uppgiften att göra en situationsanalys för sitt temaområde, formulera en vision, utveckla mål och förslag till Nordiska Ministerrådets nya handlingsprogram 2013-2018 och ge förslag till nya nordiska initiativ.

Resultat från grupparbetena gav:

1. En situationsanalys av nutid och utvecklingstendenser.
2. En vision för år 2030. En genomförd ekosystemansatsbaserad adaptiv förvaltning av de nordiska havsområdena. Hur kan ekosystemansatsbaserad adaptiv förvaltning genomföras? Hur ser regelverk, analysmetoder, samverkan, deltagande och utbildning ut?
3. Vilka mål och resultat vill vi nå i relation till visionen? Vilka är behoven och nödvändiga åtgärder och vilka aktörer riktas dessa mot?

Viktiga utgångspunkter för grupparbetena baserat på presentationerna

Tema 1: Bakgrund och förutsättningar för ekosystemansatsbaserad maritim planläggning

EU:s marina havsmiljödirektiv baseras på ekosystemansatsen och har målet att nå god miljöstatus senast år 2020. Både HELCOM och OSPAR fokuserar på ekosystemansatsens principer och stödjer medlemsländernas ansträngningar att nå direktivets mål.

Inrättandet av marina skyddade områden (Marine Protected Areas, MPA:s) är ett led i ländernas ambitioner att uppfylla kraven i EU:s habitatdirektiv och i konventionen för biologisk mångfald (CBD). För att initiera en sådan havsplanering krävs en politisk vilja och en anpassning av de institutionella ramverken i form av regelverk, aktörer, ansvarsfördelning, kommunikationskanaler och samordningsprocesser. Havsplanering kan också vara ett hjälpmedel för att identifiera överlappande miljöeffekter av olika verksamheter. Det är emellertid vanskligt att avgöra när och på vilket sätt som sådana kumulativa effekter hotar strukturella och funktionella delar av det marina ekosystemet.

Den marina miljön i Nordatlanten är satt under press av den globala klimatförändringen och atmosfärens ökande koldioxidhalt. Den ökande vattentemperaturen och minskade utbredningen av is påverkar hela den marina näringsväven i de nordiska haven, från plankton till däggdjur. En minskande alkalinitet hos havsvattnet kommer att påverka förekomsten av kalkbärande organismer. Enligt FN:s klimatpanel (IPCC, 2007) finns en stor sannolikhet att den nordostatlantiska strömmens styrka kommer att minska under 2000-talet. Enligt nuvarande prognoser kommer klimatet och de marina ekosystemen att förändras inom en inte alltför förävlägsen framtid. Osäkerheten om förändringarnas storlek och omfattning är emellertid betydande.

Tema 2: De maritima sektorernas resursutnyttjande i Nordatlanten

Fiskeri

En ekosystemansatsbaserad fiskeriförvaltning syftar till att säkra en bärkraftig användning av fiskresurserna och att uppnå ekonomiska mål. Förvaltningen baseras på en långtidsstrategi på vetenskapligt grund,

fångstregler, miljövänliga redskap, MPA:s, fredningsåtgärder och internationellt samarbete. De huvudsakliga regleringarna av fisket sker med kvoter eller effort-reglering, användning av fastställda redskapstyper och maskvidder, säsons- och tidsbegränsningar och skydd av områden för fiske.

Utmaningarna för förvaltningen är att definiera vad som ska fredas/skyddas/användas, att utarbeta mål och kriterier för beslut och vägledning för kompromisser, att utveckla alternativa redskap för forskning och förvaltning, att samla grundläggande information för planläggning och att aktivera näringen i utveckling och genomförande av en ekosystemansatsbaserad fiskeriförvaltning.

Akvakultur

Förändringarna av laxodlingen på Färöarna har medfört en minskad miljöbelastning, bättre hälsa hos fiske, bättre resursutnyttjande och lägre produktionskostnader. Bättre kunskap behövs emellertid om de hydrografiska och miljömässiga förhållandena vid och i anläggningarna i fjordarna, effekterna på havsbotten och om möjligheterna för storskalig uppfödning av lax i landbaserade anläggningar.

Skeppsfart

Miljöstörande faktorer knutna till skeppsfarten är luftemissioner, utsläpp av olja och kemikalier i havet, undervattensbuller och risk för spridning av främmande organismer. Skeppstrafiken i Nordatlanten och Arktis förväntas öka på grund av minskad isutbredning som möjliggör nya rutter och av ökade möjligheter till exploatering av olja, gas och mineraler. Det finns därför behov av tillförlitlig och tillgänglig övervakningsinformation och värderingar av sårbara ekosystem. Behoven av riskutvärderingar och beredskapsplaner för fartygshaverier som kan ge negativa miljökonsekvenser är också stora. Osäkerheterna om den framtida utvecklingen beror på den globala handeln, priserna på olja och gas, utvinningen av mineralresurser och nationella och internationella regleringar.

Olja, gas och annan utvinning

Olje- och gasindustrin påverkar havsmiljön genom ta i anspråk arealer för produktionsanläggningar och rörledningar och genom fysisk påverkan på havsbotten, utsläpp av olja och andra miljöskadliga substanser till luft och vatten och andra fysiska påverkningar som seismik och bul-

ler från konstruktionsarbeten. Utsläppen av olja och kemikalier från petroleumsektorn till havet har emellertid minskat betydligt. De framtida utsläppen till luft förväntas också att plana ut eller minska.

Förnyelsebar energiproduktion

De nordiska ländernas har olika förutsättningar att producera förnybar energi och att ansluta till övriga länders elnät. Vindenergiteknologin är den mest utvecklade tekniken för förnyelsebar energiproduktion. Tidvattenkraft är areellt begränsad men förväntas bli tillgänglig i en nära framtid. Vågkraft har stor potential men är fortfarande på ett tidigt utvecklingsstadium.

Tema 3: Institutionella ramverk och verktyg för ekosystemansatsbaserad havsplanering

Samarbete om havsförvaltning tvärs över regioner och sektorer

En lång rad internationella överenskommelser reglerar verksamheterna i Nordatlanten, bland annat i form av fiskerisamarbete och utbyte av fiskemöjligheter. NEAFC har lång erfarenhet av att nå en regional samsyn om förvaltningsåtgärder för fisket och har även uppgiften att bevara ekosystemen. NEAFC kan användas som en modell för samarbete. Ett regionalt samarbete sker även mellan enskilda kuststater och mellan organisationer med annan kompetens såsom OSPAR.

Integrativa verktyg till förvaltning av havet och deras användning - erfarenheter från Östersjön

I oktober 2010 startade ett ministeriesamarbete för HELCOM, VASAB-länderna och EU kring havsförvaltning i Östersjön. Principer för havsplanering i Östersjön antogs i december 2010. Arbete pågår om ekosystemansatsen och juridiska frågeställning kring havsförvaltning i Östersjön. System för maritim fysisk planläggning och lägesbunden miljöinformation är de viktigaste instrumenten för att genomföra en planering i kust- och havsområden med syftet att uppnå en ekosystemansatsbaserad förvaltningsstrategi. Östersjösamarbetet visar vikten av ett regionalt samarbetsforum, förekomsten av beslutsunderlag i form av regional lägesbunden information och kartservice och konkreta subregionala planeringsprojekt, exempelvis Plan Bothnia, som testobjekt. Prognosen för år 2030 är att användningen av Östersjön ökat ytterligare genom ökad skeppstrafik och utbyggnad av vindkraft. Det bör då finnas mycket mera information och erfarenhet av planering i havet. Troligen finns marina planer och maritim lagstiftning både i Finland och i Sverige. Osä-

kerheter som kan påverka utvecklingen är att beslutsunderlag i form av miljöinventeringar är kostsamma och långsamma, att miljökatastrofer inträffar och att övergödningssproblemet kvarstår i Östersjön.

Strategic Environmental Assessment (SEA) och havsplanering i ett samhällsperspektiv

SEA-direktivets syfte är att sörja för en hög nivå på miljöskyddet och bidra till att integrera miljöaspekter i planer och program för att främja en hållbar utveckling. De viktigaste faktorerna som påverkar möjligheterna för ekosystemansatsbaserad havsplanering är en politisk vilja, ett upplevt behov, en lämplig myndighet och eventuellt en laglig bas. De viktigaste trenderna är en breddning av SEA, en helhetssyn, ett ekosystemtänkande och klimatförändringen. Osäkerheter råder angående viljan att utnyttja SEA.

Ekonomiska verktyg till ekosystemansatsbaserad förvaltning

Den samhällsekonomiska värderingen av havets ekosystemtjänster har nyligen startat. Mycket arbete sker nu i de nordiska länderna. Många av havets varor och tjänster är svåra att värdera i monetära termer men bör vara del av den ekonomiska analysen; viktiga värden kan annars exkluderas i beslutsprocesserna. Samhällsekonomiska värderingar ska vara en naturlig del av den framtida ekosystemansatsbaserade planeringen och förvaltningen av havet.

Norsk ekosystemansatsbaserad planläggning

Arbetet med förvaltningsplanen för Barents hav och Lofoten har gett en modell för att utarbeta förvaltningsplaner för Norska havet och Nordsjön. De överordnade målen är att klargöra ramarna för befintliga och nya verksamheter i havet, underlätta samexistens och etablera en enhetlig och ekosystembaserad förvaltning. De viktigaste faktorerna som påverkar möjligheterna att genomföra en fysisk planering i havet baserad på ekosystemansatsen är förankring i samhället, kunskap och avvägningar mellan miljö- och näringsintressen. De viktigaste trenderna är en ökad dialog mellan olika aktörer och en kamp om arealer. De största osäkerheterna är bristande kunskap om havsmiljöns sårbarhet och avsaknaden av metoder för att beskriva den samlade påverkan.

Norska erfarenheter av havsplanering i Nordsjön

Den norska regeringen avser att lägga fram en förvaltningsplan för Nordsjön och Skagerrak år 2013. Ingen särskild lagstiftning finns för havsplanering i Norge. I stället framhålls behovet av god samordning

mellan förvaltningsplanen och lagstiftningen. Förvaltningsplanerna fastställer överordnade politiska och strategiska ramar och riktlinjer för förvaltningen, tvärs över sektorerna, och vilka åtgärder som ska vidtas för ett hållbart brukande och skydd av havet. Det finns möjligheter att både öka och förbättra strukturella, organisatoriska och vetenskapliga samarbeten mellan sektorer och ministerier, att identifiera oenigheter mellan sektorer och att belysa socioekonomiska konsekvenser på lokal regional och nationell nivå.

De vetenskapliga utmaningarna är att värdera effekterna av klimatförändringar och havsförurning, analysera sårbarhet och risker, kartlägga och värdesätta ekosystemtjänster, kartlägga alla mänskliga aktiviteter och bedöma kumulativa effekter och osäkerheter.

Havsplanering på Färöarna

Fisket efter bottenlevande fisk på Färöplatån är reglerat genom fiskedagar och trålning är förbjudet innanför 12 sjömil. Områden stängs för fiske under lekperioderna för att skydda ung fisk. Tre områden har fredats för skydd av koraller. Antalet fiskodlingar är reglerat.

En öppning av Nordostpassagen kan ge en ökad skeppstrafik i färöisk zon som kan kräva lotsplikt, segelrutter och ökad beredskap för haverier. Framtida oljeutvinning kan medföra problem för fisket. Energiutvinning från vågkraft, tidvatten och vindkraft i havet kan orsaka lokala tvister. För närvarande är det mest i kustnära områden som spänningar kan uppstå mellan de maritima sektorerna men i framtiden kan konflikterna öka även i de öppna havsområdena. Exempelvis måste framtida fiskodlingar längre ut till havs planeras för att undvika schismer med andra sektorer. Det kan också uppstå konflikter mellan sektorer som förvaltas av olika myndigheter. Det är därför viktigt att arbetet sker tvärsektoriellt för att säkra en balanserad användning av havet och dess resurser.

Två intensiva dagar på Färöarna, workshops varvat med fördjupade föreläsningar. Foto: Sten Jerdenius

SYNTES

Utgångsläge och trender

Den pågående klimatförändringen ökar sårbarheten hos de marina ekosystemen och förändrar de framtida förutsättningarna att använda havet och dess resurser. De ökande halterna av växthusgaser orsakar stigande temperatur och minskande alkalinitet hos havsvattnet vilket sannolikt kommer att bidra till framtida förändringar av den storskaliga oceana cirkulationen, krympande havsismiljöer och förändrade strukturer hos det marina ekosystemet. Samtidigt ökar också riskerna för negativ miljöpåverkan när tidigare otillgängliga havsområden i de arktiska områdena av Nordatlanten öppnas för sjöfart, fiske och annan exploatering.

De västnordiska ländernas och självstyrande områdenas stora beroende av fisket gör dem sårbara för förändringar av klimatet och föroreningar av havsmiljön. De dominerande konflikterna kommer att ske mellan å ena sidan fiskerinäringen och å andra sidan skeppsfarten, den havsbaserade olje- och gasutvinningen och akvakulturnäringen. Både fiskerisektorn och akvakulturnäringen är helt avhängiga av en god havsmiljö och har ett långsiktigt intresse av att havsresurserna brukas på ett hållbart sätt. Övriga sektorer anpassar sig emellertid i ökande grad till ett ekosystemansatsbaserat förhållningssätt genom att successivt minska sin miljöpåverkan.

Viktiga erfarenheter kan dras från det norska arbetet med ekosystemansatsbaserad havsplanering som omfattar en tvärsektoriell process som sammanställer och analyserar existerande kunskap om miljö, naturresurser, sektorsaktiviteter, samhällsekonomi mm. Detta skapar underlag för en kunskapsbaserad förvaltning och ett förbättrat samarbete mellan nationella sektorsmyndigheter och ger en vetenskaplig grund för politiska beslut.

Vision 2030 för en ekosystemansatsbaserad havsplanering

Integration och samarbete på internationell nivå:

- Ett välfungerande och gränsöverskridande samarbete och ett helhetsperspektiv med integration i många olika dimensioner bildar grunden för en framgångsrik nordisk havsförvaltning.
- Genom att dela erfarenheter och samordna sina insatser har de nordiska länderna kommit långt i utvecklingen av en ekosystemansatsbaserad och sektorsintegrerad havsplanering som omfattar gemensamma principer och vägledningar för en bärkraftig förvaltning av havet och dess resurser.
- Det nordiska havsplanearbetet är väl samordnat med övriga internationella och mål och aktiviteter inom mellanstatliga organisationer som OSPAR, HELCOM, NEAFC, Arktiska rådet och EU.

En tydligt definierad, fungerande och välförankrad havsplaneringsprocess:

- Det finns en gemensam förståelse om vad havsplanering och tillämpningen av ekosystemansatsen i Norden innebär.
- Det finns nordiska riktlinjer om ekosystemansatsbaserad havsplanering och planeringen är ett redskap för att samordna sektoriella initiativ. Strategisk miljöanalys (SEA) inklusive sociala och ekonomiska analyser är ett viktigt verktyg för att utvärdera olika vägval.
- De nordiska ländernas havsplaner och samordningsprocesser utgör viktiga instrument för att skapa en gemensam syn på havens användning och havsplaneringen är samordnad med den planering som sker på land och i kustzonen.
- Havsplaneringsprocessen utgör ett diskussions- och beslutsforum för alla intressenter och Norden är en förebild genom sin användning av öppna samarbetsformer för maritim miljö- och resursplanering.
- För hela Västnorden finns år 2030 en samordnad, adaptiv och sektorsintegrerad maritim förvaltningsplan som gör att havsresurserna brukas på ett uthålligt och ekonomiskt bärkraftigt sätt och att kustsamhällena bevaras och utvecklas. Nya samarbetsformer har utvecklats och befintliga sådana har breddats och fördjupats – detta gäller inte minst en ökad dialog mellan politik, förvaltning, marina näringssektorer och andra intressenter. Det finns en väletablerad och öppen dialog mellan olika nivåer och regioner, mellan förvaltning, forskning och samhällsaktörer i samband med att en nordisk havspolitik tas fram som börjar tidigt i processen.

Framgångsrikt samarbete för relevant kunskap, expertutbildning och metodutveckling:

- Planeringen och förvaltningen av de nordiska havsområden är kunskapsbaserad och utgår från mätbara mål som är väl förankrade i samhället.
- Kunskapen har fördjupats om de marina ekosystemens bärkraft och effekterna av olika bruksformer av havet. Det finns även en förståelse om samhällets interaktioner med havet och drivkrafterna bakom dessa som underlättar prioriteringar och konflikthantering.
- Det finns fungerande och väletablerade metoder för kunskapsintegration och konflikt- och riskanalyser.
- Kunskapsutbytet mellan länder och sektorer är väletablerat, inklusive standarder för datakvalitet, effektiva kommunikationsvägar och lättillgängliga data- och informationsstrukturer.
- Det finns ett gemensamt övervaknings- och rapporteringssystem för aktiviteter och miljötillstånd som är integrerat med andra relevanta samarbeten inom OSPAR, NEAFC, HELCOM, EU, Arktiska rådet, ICES m fl. organisationer.
- Kompetensen hos människor involverade i havsplanering är hög och kompetensutvecklingen sker löpande – både genom samarbete för att ta fram nya havsplaner och genom forsknings- och metodutvecklingsinriktade samarbetsprojekt.
- Det finns ett väletablerat nordiskt samarbete om ekosystemansatsbaserad havsplanering för grundutbildning och kompetensutveckling på högre nivåer med fungerande utbildningsprogram där både universitet, högskolor och ansvariga havsplaneringsmyndigheter samarbetar och kopplar praxisnära utbildning med relevant forskning och utveckling.

REKOMMENDATIONER

Här presenteras arbetsgruppernas samlade rekommendationer till Nordiska ministerrådet, till AEG och till de västnordiska länderna och självstyrande områdena uppdelade i: *principiella aspekter, konkreta havsplaneringsinitiativ* samt *specifika projekt med kunskaps- och kompetensutveckling som mål*. Rekommendationerna är inte lagda i prioritetsordning.

Till Ministerrådet och miljöhandlingsprogrammet

Viktiga principer för utveckling av det nordiska planeringsarbetet

- Understöd utvecklingen av en nordisk tvärsektoriell och ekosystemansatsbaserad havsplaneringprocess med gemensamma principer och rättningslinjer.
- Inkludera både beslutsfattare och intressenter i dialogen. Etablera integrerade strukturer för ett tvärsektoriellt nordiskt samarbete runt havsplanering även på lägre nivåer.
- Utveckla gemensamma principer hur gränsöverskridande samordningsprocesser kan genomföras. Norden kan med sin konsensusbaserade process bli en global förebild.
- Harmonisera regionala och internationella regelverk och påverka kommande regelutformningar så att målet med en ekosystemansatsbaserad havsplanering och förvaltning uppnås.
- Skapa allmän debatt och medvetenhet om behovet av havsplanering och förvaltning.
- Inkludera alla relevanta intressenter i ett tidigt skede när havspolitik formuleras.

Förslag till Nordiska miljöhandlingsprogrammet 2013-2018

- Fördjupa samarbetet med Arktiska rådet om ekosystemansatsbaserad havsplanering och havsförvaltning.
- Arbeta tvärsektoriellt för att stödja etableringen av marina förvaltningsplaner för hela Norden och vara en föregångare till OSPAR, EU m fl.
- Ta fram underlagsinformation för förvaltningsplaner i form av resursöversikter och sektorsaktiviteter och deras förväntade utveckling till 2030.
- Se till att marina skyddade områden (MPA:s) integreras i tvärsektoriell marin förvaltning och havsplanering.

Förslag till samnordiska aktiviteter inom kunskaps- och kompetensutveckling

- Utöka samarbetet mellan länder och NMR-arbetsgrupper inom *kunskaps/data/metodområdena* genom att främja samarbete kring metodutveckling, datainsamling och -distribution, teknik och infrastruktur för att övervaka miljötillståndet och samhällets aktiviteter till havs. Detta inkluderar även förvaltningsmetoder och planeringsmetodik. Västnordens behov bör få särskild uppmärksamhet.
- Främja *kompetensutveckling* i ekosystemansatsbaserad havsplanering.
- Genomför regionala utvärderingar av effekterna av klimatdrivna förändringar och havsförsurning och konsekvenserna av mänskliga aktiviteter.
- Genomför värderingar av ekosystemtjänster som kan kopplas till ekosystemansatsbaserad förvaltning.

Grupparbete i Nordens Hus på Färöarna. Foto: Lena Ziskasson

Till AEG för 2013 och framåt

Generella förslag

- Konstituera en havsplaneringsgrupp med mandat och deltagare.
- Inrikta gruppens arbete på att utveckla tvärsektoriellt samarbete om användning/ beroende/bevarande/ samhällsekonomi av havsresur-

ser och att utarbeta gemensamma förvaltningsstrategier, riktlinjer, pilotprojekt och förslag till institutionella ramverk.

- Etablera samarbete med Arktiska rådet, OSPAR m fl. organisationer för att dels visa nyttan av ett tvärsektoriellt samarbete för att säkerställa de långsiktiga ekonomiska värdena av havets resurser och dels att bevara dessa värden genom att utveckla nordisk havsplaneringskompetens och genomföra planering och samarbete i praktiken.

Förslag till havsplanerings-relaterade initiativ

- Lägg upp en arbetsplan och starta projekt och samarbetsaktiviteter innehållande kunskap, samarbetsformer, principer och riktlinjer, lokala och regionala förutsättningar, koordinering mm. i syfte att nå målet om en gemensam nordisk förvaltningsstrategi.
- Planera och starta ett pilotprojekt för ett västnordiskt havsområde som undersöker synergier och konflikter mellan miljöskydd och fiske och hur de kan hanteras.
- Arrangera Workshop II hösten 2012 för att följa upp Workshop I samt föreslå lämpliga projekt t.ex. datainsamling och kartläggning, riskanalys och samhällsekonomi.
- Involvera ännu fler intressenter i utformningen av en kommande workshop om havsplanering/havsförvaltning i Nordatlanten som kan organiseras gemensamt med OSPAR, ICES och Arktiska Rådet.

Projektförslag för utveckling av kunskap & praktik

- Genomför pilotprojekt för att sammanställa befintlig information nödvändig för att underbygga havsplanering.
- Harmonisera principer och definitioner; konkretisera havsplanering och ekosystemansatsbegrepp och jämför likheter och skillnader gentemot marina skyddade områden.
- Undersök hur Norges erfarenheter av havsplanering kan anpassas till andra områden i Norden, eventuellt i förenklad form.
- Utarbeta riskanalyser för att förebygga olyckor till havs.
- Utveckla samhällsekonomiska analyser och TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) jämfört med BAU (business as usual).
- Hur få in grön tillväxt i havsplanering och -förvaltning?
- Ta fram en handbok för havsplanering anpassad för små administrationer.
- Stöd aktivt nordiskt deltagande i havsplaneringsarbetet inom OSPAR
- Initiera arbete om spårbarhet och miljömärkning av nordisk fisk.

Grupparbete i Nordens Hus på Färöarna. Foto: Lena Ziskasson

Till det västnordiska samarbetet

Generella förslag

- Utarbeta gemensamma principer och rättningslinjer för en integrerad havspolitik som kan användas även när det ännu inte finns färdiga maritima areal- eller förvaltningsplaner.
- Konkretisera och anpassa havsplaneringen och ekosystemansatsbegreppet till de västnordiska havsområdena och klargör sammanhang och skillnader gentemot marina skyddsområden.
- Genomför en samordning av havsplaneringen mellan länderna och de självstyrande områdena i Västnorden. Små administrationer och korta beslutsvägar bör underlätta samordning och beslutsfattande.
- Undersök om de norska erfarenheterna av havsplanering kan anpassas till övriga västnordiska havsområden i enklare form.
- Utveckla planerings/förvaltningsplaner som överlappar i gränzoner.
- Utarbeta gemensamma principer för insamling av dataunderlag och standardiserade rapporteringsformat.

- Vidareutveckla *North Atlantic Sensitivity and Response Map* (NA-SARM),
- Öka samarbetet mellan de västnordiska länderna när det gäller övervakningsmetoder och dataunderlag.
- Stärk de befintliga kartläggningsverksamheterna.
- Genomför en cost-benefit analys för Västnorden; vad vinner vi på att upprätta en integrerad havsplanläggning av Västnorden, vad kostar det och vilka är riskerna om planläggning och värdesättning av de kommersiella och icke kommersiella resurserna inte sker?
- Skapa en handbok om vad en ekosystemansatsbaserad havsplanering i de västnordiska länderna behöver innehålla.
- Genomför pilotprojekt som stödjer uppbyggnad och utveckling av havsplanering anpassade till små förvaltningar.
- Genomför översyn av tillgängligt dataunderlag som stödjer västnordisk ekosystemansatsbaserad havsplanering.

Foto: Sten Jerdenius

Grupparbete i Nordens Hus på Färöarna. Foto: Lena Ziskasson

APPENDIX

Rekommendationerna i överblick

Tabellen är en sammanställning av arbetsgruppernas samlade rekommendationer, sorterade efter tematiska åtgärdsområden till de tre mottagarna NMR, AEG och Västnorden.

Mottagare Kategori	Innehåll
Till NMR	
Ramverk & principer	<ul style="list-style-type: none">• NMR ska besluta om att tvärsektoriell havsplanering ska tas fram i hela Norden och därigenom skapa tryck i enskilda länder att agera.• MPA's ska integreras i tvärsektoriell marin förvaltning och havsplanering.• Utveckla gemensamma principer om gränsöverskridande processer. Norden kan med sin konsensusbaserade process vara förebild för resten av världen.• Skapa en tvärsektoriell ministerrådsdiskussion inom NMR för att stödja MSP.• Skapa en dialog mellan intressenter och beslutsfattare.• Inkludera principer om hanteringen av havsförurning.• Etablera integrerande strukturer för ett tvärsektoriellt nordiskt samarbete.• Involvera alla sorters intressenter i utformningen av en kommande workshop om MSP/MFP i Nordatlanten.• Anpassa regionala och internationella bestämmelser samt pro-aktivt påverka kommande sådana.• Inkludera alla relevanta intressenter redan i ett tidigt skede när havspolitik formuleras.
Samordning & processer	<ul style="list-style-type: none">• NMR arbetsgrupper ska arbeta tvärsektoriellt för att etablera marina förvaltningsplaner för hela Norden och vara en föregångare till OSPAR, EU m fl.• De nordiska arbetsgrupperna bör medverka för att ta fram underlagsinformation (se nedan) som är nödvändig för att utveckla förvaltningsplaner, bl a översikt över levande och icke levande resurser, sektorsaktiviteter och deras utveckling till 2030.• Utöka samarbetet om havsförvaltning, inte minst EA-baserad havsplanering, med Arktiska rådet.

Analyser & kunskap	<ul style="list-style-type: none"> • Finansiering av datainsamling och metodutveckling – speciellt för Västnorden. • Samordnad/samarbete om datainsamling. • Samarbete om teknisk utrustning för mätning och övervakning. • Regionala utvärderingar av klimatdrivna förändringar i havet och konsekvenserna av mänskliga aktiviteter. • TEEB/Grön växt/värdesättning av ekosystemtjänster som kan kopplas till EA-förvaltning (även kostnader för icke uppnådd GES).
Information & förmedling	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbete om kompetensutveckling för EA-baserad havsplanering. • Det nordiska samarbetet ska utöva politiskt tryck inte bara på de nationella administrationerna, utan även i syfte att skapa en kontinuerlig debatt, dvs. så att MSP är på medias dagordning för att skapa medvetenhet hos allmänheten.
Aktiviteter, projekt & praxis	<ul style="list-style-type: none"> • Pilotprojekt för att sammanställa befintlig information nödvändig för att underbygga havsplanering. • Utveckling av bra förvaltningsmetoder och planer (samarbete).
Till AEG	
Ramverk & principer	
Samordning & processer	<ul style="list-style-type: none"> • Utbyte av arbetsinnehåll mellan AEG/nätverk och planmistergrupp.
Analyser & kunskap	<ul style="list-style-type: none"> • Samling/bibliografi/webbsida med bra källor till data och information om naturresurser och mänskliga aktiviteter. • Utbyggnad och uppdatering av befintliga kartläggningar. • Översikt över sektorernas aktiviteter – nutid och framtid 2030. • En miljö- och resursöversikt för Västnorden som inkluderar en regional översikt och sammanställning av effekter och trender av havets försurning och vilken betydelse detta har för MSP och förvaltning.
Information & förmedling	<ul style="list-style-type: none"> • Synliggör betydelsen och effekterna av havsplanering. • Projekt: dataspel om människans påverkan på havet och vad man kan göra åt havets miljöproblem.
Aktiviteter, projekt & praxis	<ul style="list-style-type: none"> • Etablera ett praktikorienterat nordiskt havsplaneringsnätverk: bygga upp mentorskap och dela erfarenheter mellan nordiska länder och institutioner. • Utveckla mål och indikatorer. • Pilotprojekt för Västnorden som stödjer uppbyggnad & utveckling av havsplanering. • Pilotprojekt för att sammanställa befintlig information nödvändig för att underbygga MSP.

Till det väst-nordiska samarbetet	
Ramverk & principer	<ul style="list-style-type: none"> • Utveckla gemensamma principer och riktlinjer för en integrerad havspolitik som även går att använda när man ännu inte har utformat ett havsplaneringssystem. • Konkretisera MSP och EA-begrepp i regional skala. Sammanhang och skillnader gentemot marina skyddsområden (MPAs; Planministergruppen).
Samordning & processer	<ul style="list-style-type: none"> • Initiera standardiserat rapporteringsformat. Bygga på NASARM-projekt. • Undersöka på vilket sätt Norges erfarenheter kan anpassas för andra områden i Norden – en "light version". • Gemensamma principer och insamling av dataunderlag. MSP/förvaltningsplaner som är överlappande i gränzoner.
Analyser & kunskap	<ul style="list-style-type: none"> • Öka samarbetet mellan de västnordiska länderna när det gäller datagrundlag, insamling och teknik. • Samla tillgängliga källor till data och information. • Bygg ut den kartläggning som redan finns och uppdatera/lägga in ny kunskap kontinuerligt. • Genomföra en kostnads-nyttoanalys för Västnorden om vad en mera integrerad havsplanering skulle kosta i förhållande till vilka risker man tar om man inte planerar, inklusive en värdering av/hänsyn till kommersiella och icke-kommersiella resurser och intressen.
Information & förmedling	<ul style="list-style-type: none"> • Skapa en "handbok" om vad en ekosystemansatsbaserad havsplanering i de (Väst)nordiska länderna ska/behöver innehålla, t ex. vilka teman (varje land bestämmer detaljnivån i sina havsplaner). • Tecknad serie som synliggör och informerar om betydelsen av en integrerad havspolitik och havsplanering i Västnorden.
Aktiviteter, projekt & praxis	<ul style="list-style-type: none"> • Pilotprojekt för Västnorden som stödjer uppbyggnad & utveckling av havsplanering (test av norsk process vid upprättande av förvaltningsplaner för små förvaltningar). • NMR projekt som gör översyn av tillgängligt dataunderlag, användbart i västnordisk EA MSP.

Överblickstabeller: resultat från grupparbetet sorterade efter tema och arbetsgrupp

Sammanställning av i powerpoint-presentationerna från arbetsgrupperna.

- Grupp 1: Förvaltning av havets resurser genom havsplanering – samlat nationellt & gränsöverskridande perspektiv. Övergripande perspektiv på ramverk, mekanismer, kompetenser, ansvar, samordning och konflikthantering.
- Grupp 2: Ekosystemansatsbaserad havsplanering: hur förbättra/skydda havsmiljö & resurser. Koppla marint ekosystemtänkande med havsplanering: Hur få till miljö- & resursskydd/förbättringar i stora havsområden? Hur få in ekosystemtänkandet i bruket & hela förvaltningsprocessen?
- Grupp 3: Verktyg & incitament för att implementera en ekosystemansatsbaserad havsplanering. Styrning av mänskligt beteende på ett meningsfullt och effektivt sätt för att förvalta och upprätthålla marina ekosystem och deras funktioner.
- Grupp 4: Övervakning & uppföljning av ekosystemansatsbaserad havsplanering. Hur borde ett bra system för miljöövervakning & havsmiljörelaterad samhällsanalys se ut för Norden?
- Grupp 5: Insamling & hantering av kunskap för ekosystemansatsbaserad havsplanering. Hur kan det nordiska samarbetet bidra till forskning, metodutveckling, kunskapsintegration natur-/samhällsvetenskap etc.? Osäkerheter & skalproblem i stora havsområden?

Utgångsläget och trender i miljö och samhälle

Grupp	Innehåll
1	<p><u>Udgangspunkt:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vi mangler data når vi tænker på økosystembaseret forvaltning – vi kender ikke grundtilstanden i miljøet. • Vi bør vurdere miljøtilstanden og belastningen heraf som følge af menneskelige aktiviteter. • Selvom der er national beslutningskompetence bør der findes en samordning mellem landene i vestnorden. • Det som sker ved den norske kyst har implikationer for Færøerne og Island. • Det er svært at få italesat en trussel (folk siger det er aldrig sket før). Bedre med en større platform (sammen står vi stærkere). • Kan ikke bare sige, at man tror at der er risiko – man må un-

Grupp	Innehåll
	<p>derbygge med data.</p> <ul style="list-style-type: none"> • På Færøerne kan den stærke fiskeindustri gøre det svært at skabe forståelse for miljø interesser. • En integreret havpolitik mellem landene i Vestnorden vil øge styrken bag det sagte. • Holdning på Færøerne. Vi gør det som vi plejer at gøre. • Brug for samordning også selvom man er et lille land - små administrationer bør også gøre samordningen lettere. • Vigtigt at havplanlægningen bekræfter de aftaler som allerede findes. <p><u>Situationen som den er nu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Man ser det som en mulighed at skibe kommer ind at bunkre olie, men samtidig betyder større skibstrafik større risici for store katastrofer. • God regulering/oversigt over alle både/skibe som er over en vis størrelse – og man begynder også at kunne spore hvert enkelt skib. • Shipping i Norge: man kan sætte krav og retningslinier. Det eneste krav er, at disse regler skal gælde for alle. • Små administrationer i Færøerne og Island - det gør at man er meget fleksibel – men det gør samtidig at man ikke tænker lige så langt frem. • Man er mere sårbar i forhold til ulykker i Vestnorden, da vi er så afhængige af fiskeriet • Når man er i samme havregion er det godt at samordne sin indsats (ikke-EU-medlemsskabet er også noget vi har til fælles). • En forebyggelse af at de store katastrofer ikke sker. Forventning om øget skibstrafik og olieindustri - nødvendigt med sejlruiter og øget beredskab ved katastrofer med henblik fra forurening fra skibe. • Olieudslip kan potentielt være meget skadelige for miljøet (mere farligt for fiskeribestande på Færøerne end i Norge). <p><u>Hovedpointe</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle aktiviteter i havet skal tage hensyn til det svageste led (fiskeriet). • Olieboring og shipping kan foregå i et dødt hav • Fiskeri og opdræt kan ikke foregå i et dødt hav • Om 20 år kan man tænke sig at fiskeriet er det samme, men der er kommet flere aktører og flere aktiviteter og derfor er det nødvendigt med en proaktiv plan. • På Island er man begyndt med dataindsamling. Oversigter over hvor der findes biodiversitet bygger på interviews med folk fra fiskeriet.
2	<p><u>Utgångsläget & trender:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • EA ingår idag i olika sektorprogram • MSP verktyg som behövs för att samkordinera många aktivi-

Grupp	Innehåll
	<p>teter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dataunderlag splittrat, osamlat, ej GIS-baserat <p><u>Möjligheter & utmaningar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Harmoniserad standardiserad datainsamling. Nordiskt initiativ. • Politisk vilja/konsensus för EA MSP ej på plats överallt, ännu
3	<p><u>Miljöet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Miljödudslip - miljögifter • Complexity – behov för utbyggnad av kunskap <p><u>Udnyttelse</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Konflikter mellan olika sektorer • Mange og ulike brukere • Udnyttede resurser – forskning mangler <p><u>Administration</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mangel af delagtighed • Mangel af gemensamt ansvar og stakeholdres „ägende“ af frågor • Liten tradition for resursplanering inom sektorerna • Olika store administrationer og kompetance i de forskellige lande • Mangel af kundskabsbaseret „bio økonomi“ • Hvem skal være ansvarlig for målsætning – beslutte principper for havsplaneringen og have ansvaret for at lave én MSP ? • Hvad er forskellen imellem TSP (terrestrial spatial plan)– MSP (maritime spatial plan)? • Hvis ikke den nordiske „kjensling“ styrkes bliver det besværligt med nordisk tilnærmelse til sagerne
4	<p><u>Utgångsläget & trender:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Generellt finns ingen MSP i Västnordiska hav förutom Norge. • På Färöarna en välutvecklad men sektorsbunden övervakning • Internationella agreements driver övervakningen (ex NAMMCO) • Övergripande behov att samla kunskapen kring konsekvenserna av minskad alkalinitet <p><u>Möjligheter & utmaningar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Frågan om planering måste få acceptans på den politiska nivå + sektorerna + allmänheten • Behov av information till allmänheten för att skapa opinion • Nordisk koordination för sektorsvisa konsekvensanalyser

Grupp	Innehåll
5	<p data-bbox="363 387 646 416"><u>Utgångsläget & trender:</u></p> <ul data-bbox="411 421 1173 831" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="411 421 1061 450">• Data findes – forskellige niveauer (bio/fys/kem/etc) <li data-bbox="411 454 735 483">• Kræves altid mere data <li data-bbox="411 488 975 517">• Monitoring / opfølgning ønskelig/nødvendig <li data-bbox="411 521 727 551">• Kvalitetssikring af data <li data-bbox="411 555 778 584">• Udvalgte sårbarhedskriterier <li data-bbox="411 589 975 618">• Data på sektorer (fiskeri, olie, shipping etc.) <li data-bbox="411 622 715 651">• Scenarier for sektorer <li data-bbox="411 656 895 685">• Kundskabsudveksling – går rigtig vej <li data-bbox="411 689 767 719">• <u>Møjligheder & udfordringer:</u> <li data-bbox="411 723 970 752">• Udvikling af metoder for habitatmodellering <li data-bbox="411 757 890 786">• Udvikling af metoder for kortlægning <li data-bbox="411 790 1173 831">• Åbenhed om datatilgængelighed på myndigheds- og sektor-niveau

Vision 2030 och viktiga mål

Grupp	Innehåll
1	<p><u>Vision for vestnorden 2030:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Om 20 år kan man tænke sig at fiskeriet er det samme, men der er kommet flere aktører og flere aktiviteter og derfor er det nødvendigt med en proaktiv plan. • De vigtigste konflikter om 20 år vil være: • Konflikten mellem fiskeri og olie • Konflikten mellem fiskeri og shipping • Konflikten mellem fiskeri og opdræt • Vores gruppe blev fiskeriet og miljøet således samlet set som det svageste led, som den øvrige øgede aktivitet kan blive et problem for. <p><u>Vision for det nordiske samarbejde 2030:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Det vestnordiske samarbejde skal i fremtiden have et redskabsovervågningssystem og udvikle fælles nordiske input til de internationale processer. • Vi bør udbygge en data analyse om risiko faktorer i Nordatlanten. • Gyldningområder med samarbejde på tværs af landegrænser. • Store skibe bør ikke komme tværs igennem sund. • Vi har brug for et proaktivt beredskab i år 2030. • Temperaturen stiger og det har påvirkning på, hvor fisken flytter sig hen. • Vi skal udvikle principper om, hvordan man går frem som alle kan gøre brug af. • Principper findes allerede i Norge og i OSPAR og i Østersøen bygger man på EU's principper. • Selvom man ikke har en færdigudviklet MSP/MFP så kan man altid begynde med de her principper. <p><u>Mål:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Åben dialog og enkel reblik og forståelse mellem sektorerne. • åben dialog mellem udnyttterne af ressourcerne og dem som prøver at beskytte dem.
2	<p><u>Vision 2030 för det nordiska samarbetet i helhet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Helhetlig ekosystemansatsbaserad förvaltning med MSP, hållbart. • Högsta välfärd på hållbar grund med divers intressebas •... • Koordinerad NMR insats inför OSPAR, ICES inför genomföringen av Eus direktiv. (utväxla erfarenheter i ex MSFD)
3	<p><u>Vision 2030 för miljøet i Västnorden:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Der fremkommer nye miljøgifter • Miljøet bliver under press... flere grænseoverskridende forurening / påvirkning • Miljøstatusen har gået ned og er på vej op – hvis vi lykkes • Longrange utslip og varmere hav – større sårbarhed på det marina økosystemet • Artsrikt, levedygtigt og robust miljø

Grupp	Innehåll
	<ul style="list-style-type: none"> Nye miljøgifter findes <u>Vision 2030 för udnyttelse i Västnorden:</u> <ul style="list-style-type: none"> Sustainable and economically viable Intens udnyttelse karakteriseret af mange brugere Mange nye aktiviteter – øget kompleksitet Der findes klare principper og retningslinier for bæredygtig udvikling Nya samarbetsformer om miljø – resursplanering der Norden driver.....(forbillede for andre) Nye samarbejdsforum – ulike brukere (næringsliv, politikere ofl.) træffes, diskuterer og træffer fælles beslut om „genomførende – berikende omstilling“
4	<ul style="list-style-type: none"> Ingen vision
5	<u>Vision 2030 för Västnorden:</u> <ul style="list-style-type: none"> Bedre grundlag for marin forvaltning Politikerne tager marinebiologer mere med i beslutningsprocessen Rådgivning baseret på kundskab (ikke følelser og myter) Al aktivitet forbudt Vision 2030 för det nordiska samarbetet i helhet: Fælles grundlag for marin forvaltning Fælles forståelse for begreberne i marin forvaltning <u>Viktiga mål för Västnorden</u> <ul style="list-style-type: none"> Kender påvirkning og kann regulere den Små remote samfund bevares og udvikles Nye aktiviteter skal lave konsekvensudredninger Vurdering af at indføre for PSSA's Viktiga mål för det nordiska samarbetet som helhet Øget kundskab til økosystemerne Mere samarbejde om kundskaber Digitalisering af eksisterende data - udveksling

Rekommendationer

Grupp	Innehåll
1	<p><u>Anbefalinger til det nordiske miljøforhandlingsprogram</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Etablere integrerede strukturer til tværsektorelt nordisk samarbejde og inddrage alle interesseparter i udformningen af en kommende workshop om MSP/MFP i Nordatlanten. • Få skabt en samordent dialog mellem interesserede parter og beslutningstagere. • Mål er at inddrage alle relevante interesseparter allerede i udformningen af havpolitikken. • En cost-benefit analyse i vestnorden: hvad får vi ud af at oprette en mere integreret havplanlægning i vestnorden og hvad vil det koste – og hvilke risici er der, hvis vi ikke planlægger (værdisætning af komericielle og ukommercielle resourcer). • Tilpasse regionale og internationale bestemmelser – men også proaktivt påvirke før bestemmelserne kommer. • Større samarbejde med Arktisk Råd. <p><u>Anbefalinger til AEG</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Indsamling af tilgængelige kilder til data og information (om naturtistanden og menneskelige aktiviteter på havene) samt en synliggørelse af betydningen og effekterne af MSP/MFP. • Miljø og ressourceoversigt i vestnorden • Oversigt over sektorernes aktiviteter • Pilotprojekt der understøtter MSP/MFP • Udbygge den kortlægning som allerede findes samt opdatere og lægge ny viden ind. • Tegneserie som kan synliggøre og informere om betydningen af en integreret havpolitik i vestnorden. <p><u>Anbefalinger for vestnorden og det nordiske samarbejde:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Undersøge hvordan de erfaringer Norge har gjort kan tilpasses andre steder i Vestnorden. • Udarbejde fælles principper og retningslinier for en integreret havpolitik (som også kan benyttes selvom man endnu ikke har udformet en MSP/MFP). • Indsamling af tilgængelige kilder til data og information. • Udbygge den kortlægning som allerede findes samt opdatere og lægge ny viden ind hele tiden. • Lave en cost-benefit analyse i vestnorden: hvad får vi ud af at oprette en mere integreret havsplanlægning i vestnorden og hvad vil det koste – og hvilke risici er der, hvis vi ikke planlægger (værdisætning af komericielle og ukommercielle resourcer).
2	<p><u>Rekommendationer till det nordiska miljöhandlingsprogrammet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Havsförurning • Tvärsektoriell ministerrådsdiskussion inom NMR för att stödja MSP • TEEB/Grön växt/värdesättning av ekosystemtjänster som

Grupp	Innehåll
	<p>kann kopplas till EA-förvaltning (även kostnader för icke uppnått GES)</p> <p><u>Rekommendationer för AEG & havsplanerarnätverket</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Utbyte av arbetsinnehåll mellan AEG/nätverk och planministerngrupp • Havsförsurning: Regional översikt och sammanställning av effekter och trender inom havsförsurning. Betydelse för MSP och förvaltning <p><u>Rekommendationer för Västnorden</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pilot för test av norskt process vid upprättande av förvaltningsplaner för små förvaltningar • Gemensamma principer och insamling av dataunderlag. MSP/förvaltningsplaner som är överlappande i gränzoner. 1 gemensam västnordisk plan realistisk? • NMR projekt som gör översyn av tillgängligt dataunderlag, användbart i västnordisk EA MSP. • Initiera standardiserad rapporteringsformat. Bygga på NASARM-projekt • Konkretisera MSP och EA-begrepp i regional skala. Sammanhang och skillnader gentemot MPA (Planministerngruppen)
3	<ul style="list-style-type: none"> • At lave en „håndbog “ om hvad en MSP i det Vestnordiske skal / behøver at indeholde...f.eks. hvilke temaer – det enkelte land bestemme detaljeringsniveauet. • Nordisk ministerråd skal tage beslut om MSP skal laves – tryk på de enkelte lande • Lave fælles principper om grænseoverskridende processer man kan vise resten af verden • Etablere nordiskt netværk om MSP - udbygge et mentorskab og dele erfaring imellem nordiske lander og institutioner • Det nordiska samarbetet ska utöva politiskt tryck inte bara på de nationella administrationerna, utan även i syfte att skapa en kontinuerlig debatt, d.v.s. så att MSP är på medias dagordning för att skapa medvetenhet hos allmänheten
4	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Rekommendationer till det nordiska miljöhandlingsprogrammet</u> • NMR arbetsgrupper ska arbeta tvärssektoriellt för att etablera marina förvaltningsplaner för hela Norden och vara en föregångare till OSPAR, EU m.fl. • Arbetsgrupperna bör medverka för att ta fram underlagsinformation som är nödvändig för att utveckla förvaltningsplaner, bl a översikt över levande och icke levande resurser, sektorsaktiviteter och deras utveckling till 2030. • Regionala utvärderingar av klimatdrivna förändringar i havet och konsekvenserna av mänskliga aktiviteter. • Pilotprojekt för att sammanställa befintlig information nödvändig för att underbygga MSP.

Grupp	Innehåll
	<ul style="list-style-type: none"> • Rekommendationer för AEG & havsplanerarnätverket • Översikt över sektorernas aktiviteter – nutid och framtid 2030 • En miljö- och resursöversikt för Västnorden • Pilotprojekt för att sammanställa befintlig information nödvändig för att underbygga MSP. • Finn mål och indikatorer
5	<p><u>Rekommendationer till det nordiska miljöhandlingsprogrammet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • MPA's integres i marin forvaltning • Financiering af dataindsamling og metodeudvikling i vestnorden • Dataindsamling • Teknisk udstyr • Forvaltningsmetoder og –planer • Samarbejde om kompetenceudvikling <p><u>Rekommendationer för AEG & havsplanerarnätverket</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt om dataspil om påvirkning av havet <p><u>Rekommendationer för Västnorden</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Øget samarbejde mellem de vestnordiske lande • Datagrundlag og –indsamling • Teknik

Program:
Brug og forvaltning af de nordiske havområder
- i dag og i morgen

Workshoppen blev afholdt i Tórshavn på Færøerne i november 2011.
Alle præsentationerne fra workshoppen er lagt ud på:

www.us.fo/Default.aspx?ID=12061

Information:

Reception på Hotel Hafnia

14. november kl. 19.00

Let måltid med gode muligheder for networking.

Forberedelse til workshoppen.

Workshop middag på Færøernes Kunstmuseum

15. november kl. 19.00

Festmåltid i smukke omgivelser med udstilling af den islandske kunstner Jónína Guðnadóttir.

Rundvisning om færøsk kunst af ekspert.

Færøsk kultur indslag.

Fly

[Atlantic Airways](#), det nationale flyselskab, har daglige ruter til København, og direkte ugentlige ruter til Island og Billund to dage om ugen.

Billeder: Ingi Sørensen

Hoteller i Tórshavn

Tórshavn har gode hotel muligheder for sine gæster. Det primære hotel i Tórshavn, [Hotel Føroyar](#), et 4 stjerne hotel, ligger på bjerg siden, med en fantastisk panorama udsigt over byen og fjorden. De andre primære hoteller er [Hotel Hafnia](#) og [Hotel Tórshavn](#), ligger midt i centrum, med kort afstand til byens caféer og butikker, samt det mindre hotel, nede ved fjorden [Hotel Streym](#).

Samtidig har vi dygtige rejse agenter, som er klar til at assistere med rejse og hotel arrangementer:

[Fonn Flog](#): +298 476 363

[Faroe Travel](#): +298 342 600

[62n](#): +298 340 000

[Greengate](#) +298 350 520

Deadline for reistrering: 4. november 2011

For spørgsmål kontakt workshop koordinator: Ólavur Guttesen: olavur@us.fo - +298 59 97 97

Brug og forvaltning af de nordiske havområder i dag og i morgen

Nordens Hus, Tórshavn, Færøerne
15. - 16. november 2011

PROGRAM

MANDAG 14. NOVEMBER

17.00 – 19.00 Registrering på Hotel Hafnia
19.00 – 22.00 Reception på Hotel Hafnia

TIRSDAG 15. NOVEMBER

9.00 Velkommen
Færøernes miljøminister

SESSION 1

Baggrund og betingelser for økosystem baserede MSP i de nordiske lande og selvstyrende områder

Plenarmøde

- 9.15 Introduktion til sessionen og målsætning for Workshopen**
Sverker Evans (SE), Havs- och vattenmyndigheten
- 9.30 Det nordiske miljøhandlingsprogram - nuværende og fremtidige mål om økosystembaseret forvaltning, udviklingen af MSP**
Mats Ekenger (SE), Nordisk Ministerråds miljøsektor
- 9.40 Økosystembaseret MSP - State of the art 2011**
Hanne-Grete Nilsen (NO), DG Env
- 10.00 Miljøtilstanden i Nordatlanten - nuværende situation og fremtidsperspektiverne**
Bogi Hansen (FO), Faroe Marine Research Institute
- 10.20 De nordiske landes perspektiver for forvaltning af de marine ressourcer**
(tca)
- 10.40 Opsummering af session 1**
- 10.50 Pause**

SESSION 2

Tendenser i udnyttelse af ressourcer i store sektorer i Nordatlanten. Nuværende status, fremtidig udvikling, muligheder og udfordringer, som det opfattes af sektorerne

Session leder: Jákup Reinert (FO), FaroeMarine Research Institute

Plenarmøde

- 11.10 Fiskeri**
Jóhann Sigurjónsson (IS), Marine Research Institute
- 11.25 Akvakultur**
Anna Johansen (FO), Vestlaks
- 11.40 Shipping**
Sigurðs Friðriksdóttir (IS), Miljøstyrelsen
- 11.55 Olje, gas og anden efterforskning**
Bente Jarandsen (NO), Oljedirektoratet
- 12.10 Produktion af vedvarende energi**
Knud Simonsen (FO), University of the Faroe Islands
- 12.25 Spørgsmål til sektorerne, syntese og diskussion af session 1&2**
Panel med foredragsholderne og sessionslederne
- 12.35 Syntese af session 1 og 2**
- 13.00 Frokost/lunch**

SESSION 3

Workshop 1. del

- 14.00 Introduktion til metode, mål og tidsplan for gruppearbejde**
Workshopledere: Andrea Morf (SE), Havsmiljöinstitutets Kansli, Göteborg, & Ásdís Hlökk Theodórsdóttir (IS), Reykjavik University
- 14.15 Gruppearbejde**

Gruppe 1

Forvaltning af havets ressourcer gennem MSP - et samlet nationalt / internationalt perspektiv

Gruppe 2

Økosystembaseret MSP - hvordan man kan beskytte og forbedre havmiljøet ved MSP

Gruppe 3

Redskaber og incitamenter for implementering

Gruppe 4

Overvågning og evaluering

Gruppe 5

Indsamling og forvaltning af viden

- 16.00 Syntese af session 3 og første dag som helhed**
Præsentation af gruppearbejde og diskussion af de første resultater
- 17.00 Poster- og udvekslings session**
Udveksling af erfaringer, ideer og projekter
- 19.00 Workshop middag**
Holdes på Færøernes Kunstmuseum

ONSDAG 16. NOVEMBER

SESSION 4

Institutionelle rammer og værktøjer til økosystembaseret MSP og praktiske erfaringer

Session leder: Jóhanna Olsen (FO)

Environment Agency

Plenarmøde

- 8.30 Introduktion til dagens emne og opsummering af gårdagens resultat**
Andrea Morf (SE), Havsmiljöinstitutets kansli, Göteborg
- 8.40 Samarbejde om havforvaltning på tværs af regioner og sektorer: visioner, mål, samarbejde og ændringer på vej**
Kjartan Hoydal, (FO), tidligere generalsekretær NEAFC
- 9.00 Integrative værktøjer til forvaltning af havet og deres anvendelse i MSP - erfaringer fra Østersøen**
Hermann Backer (FI), HELCOM
- 9.20 SEA og MSP - herunder en indvirkning af samfundsmæssigt perspektiv**
Sten Jerdenius (SE), Miljödepartementet
- 9.40 Pause**
- 9.50 Økonomiske værktøjer til økosystembaseret forvaltning:**

Integration af marine økosystem tjenester

Kristin Magnussen (NO), SWECO

- 10.10 Erfaringerne fra MFP i Nordsøen og fra projektet "Videnbase til EA-baserede MSP"**
Erik Olsen, (NO), ICES
- 10.40 Norsk økosystembaseret planlægning**
Eva Degré (NO)
- 11.00 MSP visioner for Færøerne**
Ulla Svarrer Vang (FO), Færøernes fiskeriministerium
- 11.15 Pause**
- 11.45 Syntese for session 4 i forhold til MSP i Vestnorden: Rammer, værktøjer, erfaringer og anbefalinger**
- 12.30 Frokost/lunch**
- SESSION 5**
Workshop 2. del
- 13.30-15.00 Gruppe arbejde forsætter**
- SESSION 6**
Syntese for 1. og 2. dag
- 15.00 Anbefalinger for udvikling af økosystembaseret tilgang baseret MFP i Nordatlanten**
- 15.00 Rapportering fra grupperne, diskussion og konklusioner**
- 16.30 Opsummering af resultater af workshopen**
Vigtige konklusioner fra workshopen og diskussion.
Forslag til Nordisk Ministerråd & AEG
- 17.00 Workshopen afsluttes**

Deltagarlista:

**Bruk och förvaltning av de nordiska havsområdena
– i dag och i morgon**

Navn	Organisation	Email
Áslaug Eir Hólmgeirsdóttir	Fisheries Management (IS)	aslaug@fiskistofa.is
Tiina Tihlman	Environmental Administration (FI)	Tiina.Tihlman@ymparisto.fi
Kamilla Sande Hansen	DTU Aqua (DK)	kasa@win.dtu.dk
Jan Arge Jacobsen	Faroe Marine Research Institute (FO)	Janarge@hav.fo
Elsa Maria Lervig Østergaard	Ministry of the Interior (FO)	elsal@imr.fo
Kristvør H. Poulsen	Ministry of the Interior (FO)	kristvorp@imr.fo
Anni á Hædd	Ministry of the Interior (FO)	Annih@imr.fo
Øystein Svalheim	Bioforum Telemark (NO)	oysval@gmail.com
Rúni Weihe	Havsbrún (FO)	ruw@havsbrun.fo
Ernst S. Olsen	Ministry of Foreign Affairs (FO)	ernst@mfa.fo
Henna Rinne	Åbo Akademi, Miljö- och marinbiologi (FI)	henna.rinne@abo.fi
Sonja Salovius-Laurén	Åbo Akademi, Miljö- och marinbiologi (FI)	sonja.salovius@abo.fi
Ingela Isaksson	County Administrative Board (SE)	ingela.isaksson@lansstyrelsen.se
Jens Helgi Toftum	Ministry of Fisheries (FO)	Jens.Helgi.Toftum@fisk.fo
Suni Petersen	The Environment Agency (FO)	sunip@us.fo
Maria Gunnleivsdóttir Hansen	The Environment Agency (FO)	MariaGH@us.fo
Lena Ziskason	The Environment Agency (FO)	LenaZ@us.fo
Heidi Hansen	The Environment Agency (FO)	HeidiH@us.fo
Bengt Larsén	The Swedish National Board of Housing, Building and Planning (SE)	bengt.larsen@boverket.se
Morten Thrane Leth	Ministry of Domestic Affairs, Nature and Environment (GR)	mthl@nanog.gl
Ásmundur Guðjonsson	Nordic Council of Ministers	ag@norden.org
Meinhard Eliassen	Faroese Earth and Energy Directorate (FO)	me@jardfeingi.fo
Kate Sanderson	Ministry of Foreign Affairs (FO)	kates@mfa.fo
Eva-Lotta Sundblad	Swedish Institute for the Marine Environment (SE)	Eva-Lotta.Sundblad@havsmiljoinstitutet.se
Cecilia Lindblad	Swedish Environmental Protection Agency (SE)	cecilia.lindblad@naturvardsverket.se
Una Matras	Faroe Marine Research (FO)	unamat@hav.fo
Jan Muller	Faroes Oil Industry Group (FO)	jan@foib.fo
Malin Widehammar	The Swedish Institute for the Marine Environment (SE)	malin.widehammar@gmail.com
Ásta Einarsdóttir	Ministry of Fisheries (IS)	asta.einarsdottir@slr.stjr.is
Nora Olsen-Sund	Norwegian Maritime Directorate (NO)	Nora.Olsen-Sund@sjofartsdir.no
Sunniva Sólarris	Ministry of Fisheries (FO)	Sunniva.Solarris@fisk.fo
Mats Ekenger	Nordic Council of Ministers	mek@norden.org
Hanne-Grete Nilsen	European Commission DG ENV	Hanne-Grete.NILSEN@ec.europa.eu
Sigurros Friðriksdóttir	The Environment Agency of Iceland (IS)	sigurros@Umhverfisstofnun.is
Bente Jarandsen	Norwegian Petroleum Directorate (NO)	Bente.Jarandsen@npd.no
Sten Jerdenius	Ministry of the Environment (SE)	sten.jerdenius@environment.ministry.se
Erik Olsen	Institute of Marine Research (NO)	eriko@imr.no
Regin Jacobsen	Bakkafrost (FO)	reja@bakkafrost.com
Kjartan Hoydal	(FO)	kjartanhoy@gmail.com
Kristin Magnussen	SWECO Norge AS (NO)	Kristin.Magnussen@sweco.no
Jóhann Sigurjónsson	Marine Research Institute (IS)	johann@hafro.is
Eva Degré	The Norwegian Directorate for Nature Management (NO)	Eva.Degre@DIRNAT.NO
Bogi Hansen	Faroe Marine Research Institute (FO)	bogihan@hav.fo
Knud Simonsen	Faroe Islands University (FO)	knuds@setur.fo
Ulla Svarrer Wang	Ministry of Fisheries (FO)	ulla.svarrer.wang@fisk.fo
Ásdís Hlökk Theodórsdóttir	Reykjavik University (IS)	hlokk@ru.is
Petra Maria Granholm	Ålands landskapsregering (AX)	Petra.Granholm@regeringen.ax
Runar Mathisen	The Climate and Pollution Agency (NO)	runar.mathisen@klif.no
Jóhanna Olsen	The Environment Agency (FO)	johannao@us.fo
Eilif Gaard	Faroe Marine Research Institute (FO)	Eilifg@hav.fo
Maria Dam	The Environment Agency (FO)	mariad@us.fo
Sverker Evans (SE)	Swedish Agency for Marine and Water Management (SE)	sverker.evans@havochvatten.se
Andrea Morf	Swedish Institute for the Marine Environment (SE)	andrea.morf@havsmiljoinstitutet.se
Hafdis Hafliðadóttir	National Planning Agency (IS)	hafdis@skipulagsstofnun.is
Jens Perus	SEAGIS-project (FI)	jens.perus@ely-keskus.fi
Marita Guttesen	Nordic Council of Ministers	marita@mfa.fo
Petur Steingrund	Faroe Marine Research Institute (FO)	peturs@hav.fo
Ólavur í Geil Guttesen	LeGutt Events Management (FO)	legutt@gmail.com
Jan Sørensen	Biofar (FO)	Jan@havbotnur.fo
Gunnvør á Norði	Fiskaaling (FO)	gunnvor@fiskaaling.fo
Leif av Reyni	Bakkafrost (FO)	lere@bakkafrost.com
Anna Johansen	Bakkafrost (FO)	anjo@bakkafrost.com